

ПОПКОВ П. О.,

здобувач

(Інститут економіко-правових
досліджень

Національної академії наук України)

УДК 346.93

ВИДИ МИРОВИХ УГОД У ГОСПОДАРЬСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

У статті проведено дослідження загальнотеоретичних питань угоди, правочину, договору в контексті питання мирової угоди, запропоновано розрізняти види мирових угод у господарському судочинстві за певними характеристиками, позначено важливість посилення диспозитивності в інституті мирової угоди в господарському судочинстві.

Ключові слова: *мирова угода, правочин, договір, форма, стадія, укладання, господарське судочинство.*

В статье проведено исследование общетеоретических вопросов соглашения, сделки, договора в контексте вопроса мирового соглашения, предложено различать виды мирового соглашения в хозяйственном судопроизводстве по определенным характеристикам, обозначена важность усиления диспозитивности в институте мирового соглашения в хозяйственном судопроизводстве.

Ключевые слова: *мировое соглашение, сделка, договор, форма, стадия, заключение, хозяйственное судопроизводство.*

The article studies to educational the theoretical issues of the agreement, transaction, contract in the context of the issue of the agreement, it is proposed to distinguish types of the agreement in economic legal proceedings according to certain characteristics, the importance of strengthening dispositivity in the institution of the settlement agreement in economic legal proceedings is indicated.

Key words: *international agreement, transaction, contract, form, stage, conclusion, economic legal proceedings.*

Вступ. В умовах реформування сфери судочинства та процесуального законодавства наявна об'єктивна тенденція зміни ряду процесуальних конструкцій господарського процесуального права, зокрема й інституту мирової угоди. Перш за все, це пов'язано з актуалізацією принципу диспозитивності в національному правовому просторі відповідно до європейських стандартів та його реалізації, зокрема, в площині права сторін укласти мирову угоду в господарському судочинстві.

У господарському процесуальному праві з врахуванням його природи та призначення переважають імперативні регулятори. Однак у питаннях досягання ефективності та оперативності вирішення господарських спорів в умовах динамічності та важливості забезпечення стабільності сфери господарювання, ключовим елементом стають процесуальні інструменти досягання сторонами господарського судочинства взаємної домовленості щодо мирного та остаточного врегулювання спору по справі.

Деякі питання інституту мирової угоди досліджували Т.О. Гордієнко [1], Є.О. Ятченко [2], О.Г. Бортнік [3] та інші вчені.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження видів мирових угод у господарському судочинстві.

Результати дослідження. Відповідно до ст. 192 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) мирова угода укладається сторонами з метою врегулювання спору на підставі взаємних поступок і має стосуватися лише прав та обов'язків сторін. У мировій угоді сторони можуть вийти за межі предмета спору за умови, якщо мирова угода не порушує прав чи охоронюваних законом інтересів третіх осіб [4].

У судовій практиці мирова угода найчастіше оформлюється у вигляді єдиного підписаного сторонами документа, який подається до суду із заявою про її затвердження [1, с. 94]. Наприклад, згідно із змістом ухвали господарського суду м. Києва від 09.03.2017 по справі за заявою Товариства з обмеженою відповідальністю «Ем Ай Ай Ti2; Dexcel Pharma Enterprises Ltd (Дексель Фарма Ентерпрайзес Лтд.) про затвердження мирової угоди [5] мирова угода укладена обома сторонами, засвідчена підписами та скріплена печатками сторін, поданий до господарського суду оригінал мирової угоди долучено судом до матеріалів справи. Сам текст мирової угоди затверджується в ухвалі у відповідній редакції.

Виходячи зі змісту вищенаведеної процесуальної норми та судової практики мирова угода укладається виключно в письмовій формі та надається господарському суду.

Між тим заслуговує на увагу думка М.В. Венецької, яка розуміє угоду в двох аспектах: 1) як домовленість двох або більше сторін, що спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків; 2) як правомірна вольова погоджена дія, юридичний факт, що є підставою для виникнення прав та обов'язків сторін [6]. Є. О. Ятченко також наголошує, що як підписання сторонами договору, так і укладенню мирової угоди передують усна домовленість сторін, і в окремих, передбачених законом випадках, допускається укладення договорів в усній формі, тобто сторонами вчиняється відповідний правочин і така дія є юридичним фактом. Якщо ж домовленість не спрямована на виникнення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків, то її не можна вважати ні договором, ні мировою угодою [2, с. 43].

Необхідно зауважити, що до прийняття у 2003 р. нового Цивільного кодексу України застосовувався термін «угода». Наразі в цивільному праві вживається термін «правочин», під яким розуміється дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків (ч. 1 ст. 202 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [7]). Різновидом правочинів згідно цивільного законодавства виступає договір, який, відповідно до ст. 626 ЦК України, є домовленістю двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Особливості укладення господарських договорів передбачено в гл. 20 «Господарські договори» Господарського кодексу України (далі – ГК України). Відповідно до ч. 1 ст. 181 ГК України господарський договір за загальним правилом викладається у формі єдиного документа, підписаного сторонами [8].

На підставі аналізу вищезазначених правових норм можна дійти висновку, що договір – документ, угода і правочин – це дії. За аналогією мирова угода – це правовірні дії сторін господарського судочинства з метою врегулювання спору на підставі взаємних поступок, які стосуються лише прав та обов'язків сторін.

О.Г. Бортнік у своїй дисертаційній роботі на тему «Мирова угода у цивільному судочинстві» обґрунтувала позицію, відповідно до якої можливо укладення мирової угоди, якщо її змістом є правочин, який за звичайних умов потребує обов'язкового нотаріального посвідчення (наприклад, перехід права власності на нерухоме майно), при цьому його наступне нотаріальне посвідчення не потрібне, і водночас не звільняє сторони від його подальшої державної реєстрації, якщо відповідно до закону вона передбачена [3, с. 6].

Враховуючи загальні норми про форму правочину (ст. 205 ЦК України) та договір, можна стверджувати, що мирова угода також може вчинятися усно або в письмовій (електронній) формі. Сторони мають право обирати форму правочину, якщо інше не встановлено законом. У ст. 181 ГК України також допускається укладення господарських договорів у спрощений спосіб, тобто шляхом обміну листами, факсограмами, телеграмами, телефонограмами тощо, а також шляхом підтвердження прийняття до виконання замовлень, якщо законом не встановлено спеціальні вимоги до форми та порядку укладення даного виду договорів.

Враховуючи вищезазначене та застосовуючи метод аналогії з метою розширення інструментів для оперативного розгляду господарських спорів через сучасні процедури примирення, можна запропонувати можливість укладати мирову угоду не тільки в традиційній письмовій формі, а додатково допустити її укладання у наступних формах:

а) усній формі. Усна заява сторін про укладання мирової угоди та її умови згідно глави 7 ГПК України «Фіксування судового процесу» може бути зафіксована у протоколі судового засідання, а також у додатку до протоколу у вигляді технічного запису судового засідання. При цьому така можливість має бути у сторін незважаючи на участь у судовому розгляді справи в режимі відеоконференції або судовому засіданні.

б) електронній формі. Згідно із ст. 5 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» електронний документ це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа. У господарському судочинстві вже запроваджено інститут електронних доказів (параграф 5 ГПК України), норми щодо яких також можуть бути застосовані для визначення порядку подання до господарського суду мирової угоди у вигляді електронного документу. Так, сторони можуть подавати до господарського суду електронну мирову угоду в оригіналі або в електронній копії, засвідченій електронним цифровим підписом, прирівняним до власноручного підпису відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис», а також в паперових копіях, посвідчених в порядку, передбаченому законом.

в) обміну листами, факсограмами, телеграмами, телефонограмами тощо.

Незважаючи на те, у якій формі буде надана сторонами мирова угода, господарський суд відповідно до процесуального закону затверджує її ухвалою суду, а в резолютивній частині зазначає умови угоди.

В юридичній літературі за критерієм моменту і місця укладання виділяють два види мирової угоди: позасудова і судова. Позасудову мирову угоду відрізняють від судової мирової угоди. Мирова угода, укладена поза судовим засіданням або ж до початку судового розгляду, називається позасудовою мировою угодою. Позасудова мирова угода (договір) в разі, якщо одна зі сторін ухиляється від її виконання, а інша звертається до суду, буде однією із обставин судової справи. У свою чергу, судова мирова угода укладається в процесі судового розгляду, після чого судом виноситься ухвала про затвердження мирової угоди та припинення провадження у справі [9].

Відповідно до ГПК України сторони можуть укласти мирову угоду на будь-якій стадії судового процесу. Тож сторони можуть укласти мирову угоду в процесі розгляду господарської справи судом (на стадіях розгляду справи в суді першої інстанції, апеляційного та касаційного перегляду судових рішень) та в процесі виконання судових рішень у господарських справах. З врахуванням особливостей виконавчого провадження усна форма мирової угоди не може бути застосовано на даній стадії, адже згідно ст. 330 ГПК України мирова угода, укладена між сторонами, або заява про відмову стягувача від примусового виконання в процесі виконання рішення подається в письмовій формі державному або приватному виконавцеві, який не пізніше триденного строку передає її для затвердження до суду, який видав виконавчий документ [4].

Висновки. На підставі вищенаведеного можна запропонувати розрізнити види мирової угоди в господарському судочинстві за такими характеристиками, як: 1) форма мирової угоди: а) письмова; б) усна; електронна; в) спрощена; 2) момент і місце укладання: а) позасудова; б) судова; 3) стадія судового процесу: а) мирова угода в процесі розгляду справи судом; б) мирова угода в процесі виконання.

Отже, розширення видів мирової угоди в господарському судочинстві, зокрема, за формою укладання буде спрямовано на зручність і дієвість інструментарію мирного врегулювання спору між сторонами та сприятиме стабільності в самій сфері господарювання.

Список використаних джерел:

1. Гордієнко Т.О. Мирова угода в господарському процесі. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 1. С. 94–97. URL: http://www.pap.in.ua/1_2017/29.pdf.

2. Ятченко Є.О. Укладення мирової угоди під час здійснення судочинства та у виконавчому провадженні. *Судова апеляція*. 2015. № 4 (41). С. 43.
3. Бортнік О.Г. Мирова угода в господарському судочинстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2007. 19 с.
4. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-ХІІ. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12?find=1&text=%EC%E8%F0%E%E2%E0+%F3%E3%EE%E4%E0>.
5. Ухвала господарського суду м. Києва від 09.03.2017 р. Справа № 910/29958/15. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/65283610>.
6. Енциклопедія цивільного права України / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; відп. ред. Я.М. Шевченко. Київ : Ін Юре, 2009. 840 с.
7. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
8. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
9. Заключение мирового соглашения. URL: https://www.e-reading.club/chapter.php/99559/22/Gushchina__Grazhdanskoe_processual%27noe_pravo__konspekt_lekciii.html.

